

Holocaust

Tidligt om morgenen den 2. oktober 1943 indledte den tyske besættelsesmagt den såkaldte "jødeaktion", hvor jøderne i Danmark blev arresteret og efterfølgende sendt til koncentrationslejren Theresienstadt i det nuværende Tjekkiet.

Aktionen var et led i det nazistiske, grusomme projekt med at udrydde Europas jøder, også kendt under betegnelsen *Endlösung* (Den endelige løsning). Man regner med, at ca. 6 mio. jøder blev myrdet af nazisterne - ca. 3 mio. mistede livet i de nazistiske koncentrations- og udryddelseslejre. Dette folkemord bliver traditionelt kaldt for *Holocaust*.

Hadet til jøderne var et centralt element i den nazistiske verdensopfattelse. Jøderne blev betegnet som "undermennesker" og en underlegen "race", der skulle udskilles fra det tyske folk.

Allerede kort tid efter, at nazisterne i 1933 tog magten i Tyskland, begyndte de at indføre love vendt imod jøderne. Samtidig steg volden mod den jødiske befolkning markant. I 1935 blev de såkaldte Nürnberg-love vedtaget. Det blev lovligt at behandle jøder dårligere end andre tyskere. Fra anden halvdel af 1930'erne blev det umuligt for jøderne at leve som almindelige borgere i Tyskland. I slutningen af 1930'erne pressede nazisterne mange jøder til at flytte fra Tyskland, men uden det store held, fordi de fleste lande - også Danmark - ikke ville modtage dem.

Efter udbruddet af 2. verdenskrig den 1. september 1939 blev nazisternes had og forfølgelsen af jøder udbredt til de besatte lande. Tusindvis af polske jøder enten skudt eller tvunget ind i overbefolkede og indespærrede områder i de større byer. I disse ghettoer, som de blev kaldt, døde folk i stort tal af sult og sygdomme.

Efter Tysklands angreb på Sovjetunionen den 22. juni 1941 besluttede nazisterne, at alle Europas jøder skulle slås ihjel. Fra 1941 blev der i Polen og andre dele af det østlige Europa oprettet udryddelseslejre, hvis formål var at myrde så mange jøder som muligt. Ghettoerne blev tømt for mennesker, som blev sendt direkte i udryddelseslejrenes gaskamre. Fra hele det tysk besatte Europa - blandt andet Holland og Norge - blev jøderne arresteret og sendt til udryddelseslejre som Auschwitz i det sydlige Polen, hvor hundredtusindvis af mennesker blev gasset ihjel straks efter ankomsten.

Af politiske årsager kom "jødeaktionen" i Danmark først efter, at tyskernes samarbejde med den danske regering brød sammen den 29. august 1943. De danske jøder blev herefter sendt til koncentrationslejren Theresienstadt og ikke til en udryddelseslejr som Auschwitz. Det skyldtes også politiske grunde.

Mange historikere mener dog, at nazisterne også ville slå de danske jøder ihjel, men at de blandt andet af hensyn til de

danske landbrugsvarer, som blev sendt til Tyskland, fandt det klogest at vente.

Heldigvis for de danske jøder nåede de allierede at nedkæmpe Nazityskland, før planen om at udrydde dem kunne føres ud i livet.

Holocaust i tal. Nazisternes drab på de europæiske jøder¹

	Sep. 1939	Dræbte	Pct.
Polen	3.300.000	3.000.000	90
Baltiske stater	253.000	238.000	90
Tyskland/Østrig	240.000	210.000	90
Böhmen/Mähren	90.000	80.000	89
Slovakiet	234.000	185.000	79
Jugoslavien	75.000	60.000	80
Grækenland	75.000	60.000	80
Holland	140.000	105.000	75
Hviderusland	375.000	245.000	65
Ukraine	1.500.000	900.000	60
Rusland	975.000	107.000	11
Ungarn	402.000	202.000	50
Rumænien	765.000	380.000	50
Norge	1.800	760	42
Belgien/Luxembourg	90.000	25.000	28
Frankrig	325.000	75.000	23
Italien	45.000	8.000	17
Danmark	6.500	74	-
Finland	2.000	-	-
Bulgarien	50.000	-	-
I alt	8.939.000	5.871.000	

¹ Henning Poulsen m.fl.: *Hitlers krig. Den 2. verdenskrig 1939-41*. Gyldendal, 1995, s. 287.

Tidslinje

- 30.1.1933:** Adolf Hitler udnævnes til rigskansler i Tyskland. Voldelige aktioner og forskelsbehandling mod jøder indledes.
- 1935** Nürnberg-lovene, hvorved jøderne mister deres borgerlige rettigheder, bekendtgøres.
- 9.11.1938** Krystalnatten. Jødiske forretninger ødelægges og synagoger nedbrændes. Ca. 100 jøder bliver dræbt, og 30.000 andre bliver arresteret og sendt i koncentrationslejr.
- 1.9.1939** Tyskland invaderer Polen. I kølvandet følger tyske indsatsgrupper, som nedskyder medlemmer af den polske elite, herunder præster, akademikere og jøder. Jøderne i Polen og Tjekkoslavakiet bliver samlet i ghettoer.
- 9.4.1940** Tyskland invaderer Danmark og Norge
- 22.6.1941** Tyskland invaderer Sovjetunionen. Massedrab på jøder i Polen og Sovjetunionen påbegyndes. Udryddelseslejre etableres.
- 2.10.1943** Jødeaktionen i Danmark indledes. 472 tages til fange og deporteres til Theresienstadt. 59 af disse bliver arresteret på Fyn. Knap 7.000 jøder fra Danmark flygter til Sverige.
- 5.10.1943** Transporten med jøderne fra Fyn og Jylland ankommer til Theresienstadt
- 13.4.1945** De hvide busser afgår fra Theresienstadt mod Sverige med danske jøder.
- 17.4.1945** De hvide busser gør holdt i Odense. Overnatning i Den ny Forsamlingsbygning
- 18.4.1945** Jøderne fra Theresienstadt ankommer til Malmø
- 19.4.1945** Jøderne fra Theresienstadt ankommer til den danske forlægning Strängnäs i nærheden af Stockholm
- 5.5.1945** De tyske tropper i Danmark kapitulerer